

JEDNO

Miloš Mihailović

Prvo objavljivanje: *Fantastični vodič: časopis za spekulativnu fikciju* 1, Beograd, 2019. 1-5.

Stigoše u pešteru, i nađoše je punu blagouhutih mirisa i nikoga drugog u njoj ne videše osim prepodobnoga u usečenom grobu gde leži kao da spava, u vlaseno rublje umotan, [...] licem svetlo sjajeći i time čistotu i sjaj duše svoje ispoljavajući.

Teodosije

Divlji vetar opet je šibao pešterom, lomeći se o nazubljene stene. U sebi je nosio ledeni dah kiše, koja je danima natapala zemlju i slivala se u doskora presahla korita. Potok, što je nekada tekao udno litice, oživeo je, i višestruko nadržavajući stari tok, provalio se u jednom neobuzdanom naletu, progutavši pustu dolinu. Skoro da je dosegao isposnikova stopala, usidrena u kamen izbočine. Petar, pak, to nije primećivao. Raširenih ruku, stajao je u jednom prkosu prema svetu i životu, kao krst na sopstvenom grobu; bezoblične, prljave rite natopljene vodom visile su na slabim udovima, pocrnelim od leda i hladnoće.

Licem upravljen prema istoku, tražio je Boga zaslepljenim očima; tražio je svetlost, ne videći sunce kroz oblake. Huka vetrova kroz klisuru i grozno pridizanje voda kao da su mu govorili „Brate, brate“, po imenu ga zovući: „Izađi, gospodine brate, izađi i primi me u pešteru, da Me zveri ne pojedu. Tebe jedinog umesto roditelja imađah, i s tobom, sve napustivši, pođoh, a ti me samu ostavio jesi! Gle, koliko vremena po gorama tražeći te lutam, od gladi i plača iznemogla propadam, a ti živiš ne brinući se za mene kao da sam tuđa!“

Tmasti oblaci ispunjavali su mu vidno polje, razvučeni preko obzorja. Kroz komešavu gustinu navirali su zraci svetlosti, obrazujući lik: crte njegove sestre. Da, grozno izobličene, skrivene u varljivoj igri elemenata, ali prisutne! Video ih je! Čuo je njen glas, koji ga je i sada proganjao – a tražio je Boga. Hteo je da pobjegne. Ostavio ju je, usnulu na kamenu, u begu od njih, od greha. Bože – govorio je – oslobodi me! Besnite, vetrovi, i cepajte me hladnim bičevima, a ja se neću povući.

A onda se probilo sunce i zablistalo u levoj očnoj duplji, pržeći otrovnim sjajem; nije više čuo huk vetrova, zarobljen nebeskim pogledom, dok mu se pred očima mutilo. Svet se rastapao u crvenilo i crveni mrak, bubnjalo mu je u ušima, i teški grumen čežnje opet mu je svezao utrobu. Zakoračio je napred, pruživši ruku za dalekim, nedostižnim likom; slaba, zgrčena stopala izgubila su oslonac na klizavoj izbočini, i on je poleteo u zagrljaj mutne, uskomešane bujice.

Hladnoća i tama, oštrice u mesu. Struja ga je potpuno obujmila, bacajući ga po stenovitom koritu, noseći ga u razbludnim, nesaznatljivim obrascima. Pluća su potmulo vrištala u kavezu rebara, mozak oticao, i pokušaji da izroni samo bi ga vukli dublje. Svaki zamah sve ga je više povređivao. Pritisak koji je mrvio telo narastao je, i ubrzo mu se učinilo da vode dobuju jednim poznatim glasom, koji ga je dozivao. Što se više trudio da od njega umakne, što više umišljao besovske horde koje mu govore, hiljada lica isprepletanih u mračnim virovima, shvatao je da nema gde, i da ga je bekstvo od sebe samo sebi približilo. Težak kamen udari ga u grudi, izbivši sav vazduh iz pluća. Potonuo je u mrak, praćen smehom.

Stajao je povrh golog, kamenitog brda, nad kojim oblaci tek što su se razišli; stajao je, držeći mač i štit, i čuvao telo prikovano za krst, što je bolno ječalo u umiranju. Nije se smeo okrenuti da pogleda Njegovo lice, ali znao je da je to Gospod. Morao ga je odbraniti, po cenu svega. A onda je, iz dalekih okeana, začuo glas, ženski glas koji ga je zvao, i išao je napred, razdiran vriscima Gospodnjim; išao je dok nije naišao na pešteru, i u njoj ženu što plače nad grobom. Bila je to žena sa licem od oblaka, i okom sunca, i ridala je nad lešom svoga muža, a on joj je prišao, i strgao joj odoru i ljubio je nad odrom, gledajući sebe u lešu; a kada su završili, osvrnuo se, ali krst Gospodnji bio je prazan, i svet je plakao napuštenošću. Videvši to, dograbi se mrtvacu, i krene ga vući, da ga prikuje za krst, i prikrije svoj zločin, a žena je za njim trčala, i vikala: „Petre, Petre! Ne mojega Petra! Što ga prikivaš za krst?”

Svest mu se vratila. Hir valova izdigao ga je iznad površine tek toliko da stigne iskašljati deo vode iz rascepanih pluća i zavapi za vazduhom, a zatim ga je bezdan opet progutao. Više nije imao snage za opiranje, nije činio uzaludne pokušaje da se otrgne naviranju praiskanskog mlaza, koji ga je nosio nesmanjenom snagom. Prepustio se, spreman da se utopi, i tek kad je prihvatio stvarnost tamnih dubina, izronio je, kao izbljuvan vodenim ustima. Uhvatio se za nazubljenu stenu. Sunce mu se razlivalo po koži, i hladnoća povlačila, zajedno sa ledenom bujicom, koja se, jednom provalivši kamenje što ju je ustavilo, istrošila, postavši sada spokojnim potokom. Prvi put za toliko godina, Petrova usta nisu izgovarale molitve Višnjem, niti su klele proklete besove koji su ga opsedali. Čovek je smireno gledao svet, videvši u mokrim, skliskim stenama dugu.

Setio se svog detinjstva, provedenog u molitvi, u čitanju starih knjiga, i oca, koji ga je na to terao; sećao se grubog, bradatog lica, pred kojim je prvo mrmljao az, buki, vede, zatim molitve, zatim žitija svetaca. Previše je slab da bi bio išta sem sveštenika, govorili su, za razliku od Nje: kipela je bujnim zdravljem i lepotom, koji su se sve divnije i divnije rascvetavali. Dok je on, pogrbljen, čitao redove ispisane sada već izbledelim mastilom, Ona je trčala poljima, u zanosnoj igri; dok je on prepisivao mrtve reči, plela je vence i kitila ih sa obesnim smehom. Kako se sve više sušio, i rastao u nekoj iskrivljenoj, grčevitoj, spečenoj snazi loze koja raste van domašaja svetla, Ona se otvarala ka suncu, od njega sazrevala, sve dok svaka žila njenog mesa nije zajezgrala slatkoćom. I ko ne bi pomislio da će Njeno leto večno trajati?

Krik u noći: vrištala je, zatim plakala, zatim zamukla. Udarci. Iznova i iznova, dok nije naučila da se pokorava; svirepi kez na očevom licu. Došao bi, bacivši pogled na Petra, koji je sricao pod svetlom suviše mutnim da bi se išta zapravo videlo. Mladić bi stisnuo držalju pera, žudeći da ga zarije u te oči. Slatke li primisli! Ali nikada to nije uradio, nikada se nije osmelio da dela. Nije znao šta ga je sprečilo. Ljubav? Strah? Kukavičluk? Bojao se da je rana bila toliko razderana da više nikada neće zarasti, da će u njoj rite mesa nesmireno da se komešaju – ali kako bi bila savršena, ako ne tako?

Mučeništvo joj je dalo jednu nesanjanu lepotu, orezalo njeno divlje stablo u rajski oblik. Purpurne ruže cvale su pod belom, ranjenom kožom; usta puna krvi izgovarala najslađe reči. Svake noći ljubio bi joj rane, obećavajući joj da će koliko sutra pobeći, da će ostaviti tu ispostavu pakla. Jutro ne bi promenilo ništa, i on je, prožet nekim gorkim sladostrašćem pelina, koje je kao otrov kuljalo venama, iznova i iznova učio živote svetih mučenika, sanjajući o bičevima koji kidaju meso, jamama gde ognjem izgaraju tela, točkovima koji mrve; tako, veličanstveno zakužena, sparušila se njegova mladost.

Otac je umro nenadano, mirno. Na ukopu je delovao svetački spokojno. Zimsko jutro bacalo je blede, voštano svetlo na bradato lice. Nema onoga u selu ko ga nije žalio; nagnut nad grobom, Petar nije znao šta da oseća, i nedostajao mu je teret na plećima. Te večeri, prvi put je video sestru nakon dugo vremena gde se smeje i igra. Tako radosna nije bila još od detinjstva, ali njega je to donekle zabolelo; kako je sreća loše pristajala licu skrojenom za patnju! Nije li to bilo najgrublje skrnavljenje jedne velike i svete tajne? Nije li otac podneo najveću žrtvu – nije li za sebe primio večnost u sumporu i ognju – da bi njih dvoje sedeli uz Presto, i izmešali svoju krv u putiru, i živeli u nebeskoj ljubavi?

Opet joj je govorio da će otići, i opet su ostajali. Sada je na njemu bilo da se stara o porodici, i poduhvatio se pluga i motike. Telo je vrištalo od bola, krvavi žuljevi pucali, i on bi, ošamućen prolećnim

suncem, padao na brazde. Požudno je uživao u tom bolu, nemoćno se hvatajući onoga što nije mogao – niti morao – da radi. Živeli su u oskudici, i njena bujnost sada se sušila na kostima. Postajala je sve više slična njemu: suva, grozničava, zagledana u smrt, i smeh bi joj retko prolazio kroz izgrizene usne. Opet bi noću ležali zajedno, i on bi uživao u blizini greha, koji ga je tako mamio, dok se ona privijala uz njega, bezazleno tražeći malo utehe.

Sledeće godine umrla im je i majka, ali to nije ono što ga je najzad nateralo da pobegnem. Bili su to prosoci, koji su isprva tražili njenu ruku, pa zahtevali, pa pretili. Nije hteo nikome da je da, i tako su se zaputili kroz gore i šume, vukući sa sobom ono što im je bilo najpotrebnije. Leđa su joj se grbila pod teretom knjiga njihovog oca, iz kojih bi joj svake večeri iznova čitao, kušajući sparušanim jezikom slatki miris krvi. Najzad, naišli su na reku – i na drugoj strani, napuštenu kuću, koja ih je pozivala. Sutradan, krenuli su preko gaza, jedva pola milje uzvodno; reka ih je, u silovitom hiru, ponela, otrgnuvši im zavežljaje, i bacila o drvene zidove zdanja.

Goli, ostavljeni bez ičega, pokušali su ponovo da zasnuju život na tom mestu. Kao čudom, sve im je išlo od ruke; zasejali su nađeno seme, i ono je izdašno rodilo, bujajući u mesnatim, punim cvastima koje su ih opijale mednim dahom. Isplela je mreže, i svakog jutra lovili bi ribu, koja bi, praćakava i sjajna, sama uskakala u okca. Vremenom su zaboravili govor, puštajući korenje u svojoj dolini, prožeti sokovima jedne divne neljudskosti, koja je omekšavala njihovu uštavljenu kožu i pod njom se skupljala u slasnu mast. Daleko od reči, živeli po suncu i mesecu, i godine su prolazile.

Ponovo je procvetala, lepša nego ikada. Zaboravio je da u njoj traži lepotu krvavih i slomljenih stvari, i video ju je kakva jeste, u svem njenom sjaju. I sam kao da nadrastao svoju senku, ponosno se probivši u svetlost, koja ga je štedro obasipala životodarnom toplinom; siti i srećni, uživali su u zajedničkom životu. Jedno je u njima bilo srce, i ljubav im je bila jedinstvena. Sa njima, rasla je i bokorila se dolina, ponosna u svojoj paganskoj plodnosti. I sve to trajalo je sve dok jednog jutra u mreži nije izvukao zavežljaj, umotan u voštano platno.

Otvorio ga je, i našao očevu knjigu. Vlaga je prodrila kroz omot, izjevši kožu, ali ponešto se još moglo pročitati sa pergamenta. Dugo je gledao, polako se prisećajući smisla skrivenog u prevojima crnila. Usne su se nemo, beskrajno sporo micale, i on se prisećao reči, isprobavajući bezbroj značenja dok ne bi našao ono odgovarajućeg ukusa. Najzad, kriknuo je u užasu „Bog!“, kao da vidi sopstvenu smrt kako mu se ceri, pa bacio rukopis u ruku jednim iskidanim pokretom. Pre nego što je pao u vodu, skočio je za njim, ali reka ga je odnela, i Petar se, mokat i prestrašen, iskobeljao na obalu.

Kako je divno gorela kuća! Stajao je, sa bakljom u jednoj ruci, gledajući Nju kako vrišti pred plamenom, naga i prelepa; stajao je, zazivajući ime Gospodnje, a zatim je ošinio spletom mokrih konopaca po leđima. Udar je muklo pokidao meso, ostavljajući crvene brazde. Moleći se za njihov spas, nastavljao je besomučno da je tuče, i nabrekla vlakna teško su joj padala po licu, grudima, butinama, dok je grcala u nemoći. „Raduj se, blagodatna Marijo“, muklo je režao dok ju je udarao. „Gospod je s tobom! Blagoslovena si ti među ženama...“ Sa njegovih usana lile su gnevne molitve, u jednoj užarenoj litaniji vreljnoj od otopljenog olova. Ubrzo, ruka ga je zbolela, i odbacio je bič, plačući. Seo je u prašinu, skrenuvši pogled sa ognja koji je već nadrastao krov. Krv mu je udarila u glavu, i toplota zamutila svet pred očima.

Smejala se, krvavog tela i krvavih usta; smejala se kroz plač, i taj ga je smeh slomio. Kao lud, potrčao je u neznano, ostavljajući je za sobom, ne osvrćući se na njena dozivanja. Osećao se prožetim prljavštinom, i znao je da će beleg stajati na njemu. Zar mu paklena vatra već ne liže stopala? Gle anđela kako stoji povrh prestola Gospodnjeg, i na ustima mu truba, spremna da na znak Božiji otpočne pesmu kraja! A gde je on? O, prokleta, prokleta meso! Oterajmo, oterajmo život iz našega grada, i slavimo njegov odlazak u svojim grobovima!

Šest dana bežao je od nje; noću bi se skrio, i spavao, a kada bi se probudio, ona bi bila kraj njegovog uzglavlja, ranjena, i pozivala ga da je zaceli. Na kraju se odlučio na lukavstvo: sedmog dana nije bežao, i ostao je uz nju, ne govoreći molitve. Pustio ju je da se privije uz njega, da tvrdo usni – a onda joj podmetnuo kamen kao uzglavlje, i pobegao, gazeći bosim nogama po trnju koje ga je kidalo. Uspeo je, uspeo! Posle neznano dugog vremena, peštera se pred njim otvorila poput cveta, i on se uvukao u njenu suhu, jalovu matericu, da spava snom mrtvorodenčeta.

Ali vode su nadošle, i nije mogao da izbegne rođenje, da umre pre nego što vidi sunce. I gle, eno ga! Rasteralo je oblake, i pobedonosno obasjalo isposnika, krvavog i sklupčanog na steni. Uspravio se, gledajući – šta li to njegove oči vide? Da li može biti u pravu! Pa to je Ona – eno je, leži na njegovoj steni, doneta ko zna odakle. Skočio je natrag u vodu, zaplivavši snažnim zamasi. Struja ga je zanosila, jedva se borio, ali ništa ga nije moglo sprečiti da se dokopa svog cilja, grcajući u bolu i umoru koji su preplavljivali udove. Ništa od toga nije važno. Tu je!

U njenim očima nema života, a opet su beskrajno radosne. Njena je koža bela, i blistava kao sneg celac; lice joj sija kao mesec, omeđeno garavim uvojcima, a usne, taj umrli cvet, poslednji put su se rascvale u osmeh. Grudi i bokovi zarasli su od ugriza i rana, šake isceljene, a vrat blistav kao kula od

slonovače; kroz belinu zuba kao da dopire jedan tihi glas. Kako je lepa, i kako mrtva! Čelo joj pokrivaju vodeni cvetovi, izrastaju iz njene puti kao kruna; pružio je ruku, bojažljivo dotakao ledni obraz, i ta hladnoća smirila je njegovu vatru.

I usta su joj hladna! Osetio je slatku gorčinu, osetio krv; žudno je ljubio to lice, kao što je oduvek trebalo da čini. Bio je žedan života - oduvek ga je bio žedan – a sada je opet sjedinjen sa njim, sa onim što jeste. Sjaj ga je obujmljivao, padao po njemu u blistavim kovitlacima; ispod njenog tela, kamen je procvetao, rađajući bokore mirisnih biljaka, koje su svojim sitnim, šarenim cvastima nežno treperile u znaku njegovog sve slabijeg daha. Vreže su rasle uz njihove noge, rađajući već i prve plodove; čitava peštera budila se, i sada u huci vetra i vode više nije čuo besove, već neumiruću pesmu zemaljske ekstaze. Čitav je svet drhtao u jednom zanosu: privio ju je uza se, zaboravljajući na ono što je učen, zaboravljajući na sve. Celo njegovo biće govorilo je: život!

Seljaci su našli isposnikovo telo tek posle nekoliko dana. Ležalo je, vodom bačeno na najviše peštarsko stenje. Golo i izloženo suncu. Izranjavljeno i krvavo. Nešto u njemu je bilo promenjeno; kao da je isijavao raskošnu svetlost. Govorili su da se posvetio, pošto nisu znali šta bi drugo rekli. Ali ipak, to nije bila prava reč. Neće je naći dok budu komadali leš za svoje crkve; neće je naći dok budu hvalili njegovo polagano umiranje u suvoj klisuri. Ali, da su samo pogledali smežurane usne, videli bi u njima, kao trag osmeha, reč *život*, i još: *jedno*.